

BRÁZDA

ČASOPIS
NEPOMUCENSKÝCH ALUMNŮ

1/2009-2010

**Děkujeme
všem, kteří ve svých modlitbách a obětech pamatují na
všechny obyvatele naší koleje.**

**Zvláštní poděkování patří
P. Petrovi A Houškovi OFM, Leovi Ge,
P. Josefovi Stojaspalovi, P. Karlovi Říhovi SJ,
Mons. Pavlovi Kučerovi, J. Aloisi Maceškovi,
National Alliance of Czech Catholics**

**a dalším, kteří nejen finančně podporují vydávání
časopisu BRÁZDA**

Obsah

Slovo úvodem	<i>redakce</i>	4
Kronika	<i>František Staněk</i>	4
Ex toto corde	<i>Richard Čemus SJ</i>	6
Zázraky sv. Anežky	<i>František Koutný</i>	9
Výročí svaté Anežky České	<i>Petr A. Houška, OFM</i>	11
Vladimír Boublík	<i>František Staněk</i>	13
Musica Sacra	<i>Řehoř Urban, OPraem</i>	18
A co když je ticho?	<i>Petr Mecl</i>	24
Gratulace	<i>Petr Mecl</i>	25
Comics - Konrád a Libor X.	<i>Jiří Bůžek</i>	26

Brázda: Časopis nepomucenských alumnů

Redakce: František Staněk, Petr Mecl, Jiří Jeniš

Upozornění: Za obsah příspěvků odpovídají jejich autoři!

Adresa:

Pontificio Collegio Nepomuceno
Via Concordia, 1
00183 Roma
Tel.: 0039-06-772 657 1
e-mail: brazda@nepomucenum.it

Datum vydání: 18. 12. 2009

Slovo úvodem

Milí čtenáři našeho kolejního časopisu Brázda. Ve dnech radostí a oslav narození našeho Pána a Spasitele dostáváte do rukou první číslo dalšího ročníku Brázdy. Děkujeme proto všem, kteří nás jakkoliv podpořili a těšíme se na další spolupráci.

A teď už k obsahu: po tradiční kronice, která rekapituluje dění v koleji za první tři měsíce, následuje pocta od otce spirituála kardinálu Špidlíkovi, který v koleji oslavil své požehnané 90. narozeniny. Další dva příspěvky od otce vicerektora a otce Petra A. Houšky nám připomenou 20. výročí od svatořečení Anežky České a její odkaz. František Staněk nám představí jednoho z našich nejvýznamnějších teologů 20. století, Vladimíra Boublíka. Otec Řehoř se zamýšlí nad tématem liturgické hudby. Jiné zamyšlení přináší Petr Mecl a to nad tichem. Obsah čísla pokračuje poněkud stručnou gratulací a závěr tvoří velmi populární komix z pera (počítače) jáhna Jirky Bůžka na aktuální téma. A ještě k použitým fotografiím: na úvodní stránce je zachycen kardinál Špidlík při přijímání Kramářovy medaile od premiéra ČR Jana Fischera v Nepomucenu 13. 11. 2009. Na zadní straně je vidíme detail betléma z kostela sv. Maří Magdaleny v Brně.

Rádi bychom vám popřáli za redakci, a také za celou papežskou kolej Nepomucenum, milostiplné prožití vánočních svátků a odvalu do rozhodnutí a předsevzetí v novém roce 2010.

Kronika

Milí čtenáři časopisu Brázda. Chtěl bych vám, alespoň trochu, přiblížit poprázdňinový život v naší koleji. Tento rok jsem převzal tuto „rubriku“ po úspěšném kronikáři Pepovi Mikuláškově a doufám, že udržím vysokou laťku, kterou nastavil...

Jak jistě všichni víte, letos navštívil naši republiku ve dnech **26. – 28. 9.** papež Benedikt XVI. a většina z nás bohoslovců se této mimořádné akce zúčastnila. Poté nastal poměrně hektický přesun do Říma, protože už **28. 9.** jsme se měli sejít v Nepomucenu. Tam jsme se setkali s našimi novými spolubratry Tomášem Fialou z královéhradecké diecéze, Vojtěchem Loubem z brněnské diecéze a Vojtěchem Smolkou z pražské arcidiecéze. Tím se náš počet ani nezvýšil ani nesnížil – bydlí tu tedy 10 bohoslovců.

Proč jsme vlastně tak rychle museli přijet do Říma? **29. 9.** totiž začalo symposium, které bylo věnováno české koleji, protože letos slaví 125 let své existence. Symposium trvalo tři dny, do **1. 10.** Hlavní organizace se zhostil Mgr. Tomáš Parma. Konferenci zahájil úvodním slovem otec rektor za účasti

kard. Coppy, velvyslance ČR Pavla Vošalíka a velvyslance Slovenska Jozefa Draveckého, Jaroslava Pánka (místopředseda AV ČR) a dalších. Na symposiu jsme mohli vyslechnout přednášky, které se přímo týkaly naší koleje – proč a jak vznikla, jaké tu působily významné osobnosti, jaké měla problémy s přežitím, jak se zde žilo v období komunistického režimu v Československu, atd. atd.

Po ukončení konference jsme se vydali na Mentorellu, kde jsme ve dnech **2. – 7. 10.** společně prožili exercicie. Tato duchovní cvičení vedl P. Ladislav Heryán, SDB. Rozjímali jsme blahoslavenství z páté kapitoly evangelia podle Matouše.

Kolej Nepomucenum byla letos oceněna státním vyznamenáním *Gratias Agit*, za šíření dobrého jména ČR v zahraničí. Při ceremonii v Černínském paláci **2.10.** převzal tuto cenu z rukou ministra zahraničí Jana Kohouta otec rektor Jan Mráz, v doprovodu sestry představené Remigie Češíkové. Přítomni byli také nuncius, generální představená boromejek a někteří z bývalých představených Nepomucena.

Návrat z exercicií byl poměrně poklidný, neboť nás čekaly čtyři dny zaslouženého odpočinku. Školní rok totiž začal **12. 10.**, kdy jsme po prázdninách usedli do školních lavic Lateránské univerzity. Jistě si dovedete představit s jakým nadšením jsme běželi do školy. I když nutno dodat, že na „prvňáčcích“ byla vidět určitá nedočkavost.

Hned po prvním týdnu jsme se v sobotu **17. 10.** vydali na podzimní seminární výlet. Navštívili jsme Cerveteri, kde jsme obdivovali etruské vykopávky, resp. hroby, a Tarkinii s etruským muzeem (obě města najdeme na Seznamu světového dědictví UNESCO). Výlet jsme zakončili v jedné pizzerii ve Viterbu, proslulým „macchinou“, která je nesena městem během slavnosti sv. Růženy.

Na začátku listopadu jsme již tradičně oslavili spolu se sestrami boromejkami sv. Karla Boromejského. Festa připadla na středu **4. 11.**. Téměř v zápětí jsme se pohroužili do meditací, protože **6. 11.** začala dvoudenní rekolekce, které vedl jezuita P. Miroslav Herold. Společně jsme se zamýšleli nad kněžskou spiritualitou.

Velice významná událost proběhla **13. 11.**, kdy naši kolej navštívil premiér Jan Fischer, v den dvacátého výročí svatořečení sv. Anežky Přemyslovny, kdy byl pan premiér na oficiální návštěvě Svatého otce. Při návštěvě Nepomucena předal premiér medaili Karla Kramáře kardinálu Špidlíkovi. Tuto medaili „předává předseda vlády v upomínku těm, kterým se premiér jako politik rozhodl poděkovat za prokazatelné zásluhy o obnovu demokracie, práv a svobod člověka.“

Na konci listopadu v Nepomucenu pobýval brněnský sochař, řezbář a restaurátor Jiří Netík, jehož betlém byl postaven a **29. 11.** požehnán kardinálem Špidlíkem v Chrámu *Sancta Maria ad Martyres*, tedy v Panteonu.

Ve dnech **6. – 8. 12.** jsme prožili rekolekci, kterou vedl otec spirituál Richard Čemus. Téma znělo: „*Benedictus qui venit in nomine Domini.*“ Meditovali jsme o Kristu, jakožto Boží tváři, či o světě, který je Božím darem a my ho máme přijmout, nebo o jiných podnětech, kterých nebylo málo.

10. 12. jsme společně s kardinálem Špidlíkem oslavili jeho 90. narozeniny. Událost to byla skutečně velkolepá, protože se jí účastnili mnozí významní hosté, kardinálové Giovanni Coppa, Bernard Law a Miloslav Vlk, velvyslanci ČR a SR, prezidenta ČR zastoupil a jeho dopis přečetl pan Jindřich Forejt, ředitel protokolu, předseda senátu Přemysl Sobotka zaslal dopis a pamětní medaili, vyslanec UK přečetl zdravici rektora Václava Hampla, zástupci ministerstva zahraničí a kultury, starosta Boskovic, rodné obce otce kardinála a další. Úvodní slovo přednesl otec rektor a za celou kolej i shromážděné popřál otec spirituál, který pronesl slavností laudatio. Poté jsme jedli a pili, což se při takové události očekávalo.

Nepomucenem se již pomalu začínala nést atmosféra očekávání brzkého odjezdu domů. Na adventním věnci svítily tři svíce a bohoslovci začali očekávat konec přednášek. Tento den letos připadl na **18. 12.**, tedy poslední den, kdy jsme viděli Nepomucenum v tomto kalendářním roce. Sbohem v roce 2010.

EX TOTO CORDE

(Z celého srdce)

K devadesátinám Tomáše Kardinála Špidlíka

Ve čtvrtek 17. 12. 2009 se Tomáš kardinál Špidlík, dožívá 90 let. Je to úctyhodný věk a není divu, že gratulanti stojí ve frontě. Vždyť otec Špidlík je mezinárodně znám a vždy se vyznačoval tím, co dělá osobnost osobností: vztahy s ostatními. Nabízené přátelství rád přijímá, ale také dává. Jeho okruh přátel je proto mimořádně široký. Radujeme se z toho, že Boží Prozřetelnost – jak on sám rád žertovně poznamenává – „ho tady dole zapomněla“ a my ho tak máme stále ještě mezi námi. Samozřejmě by to stačilo být Bohu vděčný a oslavovat, zejména když víme, že letos na jaře po nešťastném pádu doma, mu hrozila vážná újma na zdraví.

Děkujeme-li Pánu za uplynulých 90 let života Tomáše Špidlíka, hledíme zpět, abychom spolu s ním bilancovali úctyhodné životní dílo universitního profesora a duchovního otce. Jen namátkou zmiňme: 38 let byl spirituá-

lem československé koleje Nepomucenum; 40 let profesorem Papežského Orientálního Institutu; víc než 58 let pravidelně spolupracuje s Radio Vaticana; je autorem stovky odborných studií, článků, konferencí, úvah, desítek vědeckých knih, stovek duchovních publikací; těší se z překladů jeho knih do mnoha cizích jazyků, včetně arabštiny; je doslova zahrnut čestnými doktoráty, vyznamenáními a cenami, z nichž medaile Karla Kramáře za „dlouholeté zásluhy za demokracii a svobodu myšlení“, udělená P. Špidlíkovi premiérem české vlády Janem Fischerem 13. listopadu zde v Nepomucenu, je zatím jen poslední v řadě: to vše jsou superlativy – smíme-li to tak říct – ojedinělé české kariéry.

Zní to až pohádkově: syn ševce z Boskovic na Moravě se svou houževnatostí a pílí se vypracuje na mezinárodně uznávaného odborníka na spiritualitu křesťanského Východu; papež Jan Pavel II. ho pozve vést duchovní cvičení ve Vatikánu, následně nechá vyzdobit kapli Redemptoris Mater v Apoštolském paláci – kde exercicie probíhaly – Špidlíkovou teologií v mozaice a nakonec jej jmenuje kardinálem svaté církve římské. Radost z toho přesáhne konfesijní hranice: pravoslavný rumunský metropolita, pozdější patriarcha Daniel, nazve čerstvě jmenovaného kardinála „teologem nerozdělené církve“. To vše je nevídaná čest pro samotného Tomáše Špidlíka, pro celý český národ, církev i jezuitský řád, zvláště pak pro Českou Papežskou kolej Nepomucenum.

Přesto: podávají-li si dnes u otce kardinála kliku preláti, politici, profesoři, básníci, výtvarní umělci a tucty jeho duchovních dcer a synů, pak ne proto, aby se společně s ním nostalgicky vraceli do minulosti, nýbrž aby s ním diskutovali aktuální výzvy dneška. Je to až k nevíře: devadesátiletý kmet, který by měl právo těšit se vzpomínkami na staré dobré časy, žije zcela přítomností, nad jejímiž otázkami rozjímá z fundusu své lidské zkušenosti, intelektuálního rozhledu a spirituálně-teologické hloubky; s někdy až drsným realismem konstatuje neduhy doby a zároveň oplývá inspirativními myšlenkami pro budoucnost – a hlavně nadějí.

Erudovaný profesor se ani rád neposlouchá, ani nechce oslnit svou vzdělaností, nýbrž nabízí věčný dialog se skutečným zájmem o názor druhého. Nedělá to pouze z taktu, ale z přesvědčení, že Bůh je Pravda živá, a proto není nikdy vědecky objektivní jistotou, nýbrž zůstává tajemstvím. Neodhalí nám jej přísně logická argumentace chladného rozumu, ale jen dialog živých osob v lásce. Proto rozhovor s paterem Špidlíkem otevírá vždy osvěžující duchovní dimenze, často odlehčující formou vtipu. V takovém ovzduší rozhovoru se *starcem* Špidlíkem člověk pookřeje a nechce se mu odejít. V důvěře se otevírá a objevuje, že není ani ve světě, ani v osobním životě situace, která by

se vymykala Boží Prozřetelnosti. Bůh není zdaleka mrtev, nýbrž žije a zjevuje se a mluví k nám životem. Tu člověk pochopí, co znamená ono ignaciánské „vidět Boha ve všech věcech“.

Mluvit *o Bohu* však nestačí. Je nutné mluvit *s Bohem*, vést s Ním stálý osobní dialog, to jest modlit se. Taková modlitba už není jednotlivým aktem rozumu a vůle, ale stává se trvalým postojem k Bohu celého člověka – modlitbou srdce. Křesťanský Východ vidí v čistém srdci místo Boží přítomnosti a zdroj poznání Božích tajemství. Modlitba přechází v teologii, teologie v kontemplaci. Kdo se setkal s otcem Špidlíkem, vnímá, jak je u něj věda propojená s životem modlitby. Proto je jeho teologie tak konkrétní, osobní a živá. Živá, nejen protože je prožitá, ale právě i protrpěná.

Nebylo totiž, a dodnes není lehké v akademickém světě obhájit srdce jako zdroj osobního poznání Boha vztahem, proti racionalismu, který vtěsňuje živého Boha do abstraktních pojmů. Bůh – Otec živých se vymyká rozumovému chápání. Víc než vědeckým rozbořem se dá proto poznat intuicí jeho přítomnosti. Intuice je pak vlastní umělcům, proto pro Špidlíka umění a teologie patří k sobě. Boží pravdy se spíš než definicemi vyjadřují symbolickou mluvou obrazů. Proto si kardinál Špidlík cení ikon – ne jako okras, ale jako teologie v barvách. Teolog musí mít smysl pro krásu, která je viděním Božského ve formách tohoto světa. Platí tu však slova blahoslavenství, že Boha uzří jen ti, kdo mají čisté srdce (Mt 5,8), tedy ti, kdo žijí, co káží.

Podle Tomáše Špidlíka je to právě slovanská spiritualita srdce, která může být v současné – technickou mentalitou ovládané – Evropě skutečným přínosem. Je však na nás, abychom zúročili Špidlíkův odkaz zejména pro českou mysl. Při převzetí čestného doktorátu na Karlově Univerzitě v Praze roku 2000 prof. Špidlík řekl: „Po době osamocení máme touhu zařadit se do světového myšlení. Ale musíme si být vědomi, že tam máme najít i své charakteristické místo. Za padesát let svého putování světem jsem měl mnoho příležitostí k zamyšlení nad identitou české duchovní tradice.“ Když Špidlík cituje Jiřího Wolkeru, nejen cizinci, ale i sami Češi žasnou nad tím, jakou personalistickou teologii dokáže vytěžit z jeho veršů.

V době, kdy vstupujeme do Evropy, je tedy radno naslouchat slovu Čecha, který stykem s evropským a světovým kulturním prostředím nejen neztratil, ale rozvinul svou identitu, a dokázal dokonce cizí prostředí obohatit. Není to věru málo, dostat jako Čech od presidenta Itálie vyznamenání za přínos italské kultuře! Osobnost Tomáše Špidlíka je proto paradigmatickým Evropana a zosobněním možností české existence ve světě.

Starý kontinent čeká na duchovní syntézu Východu a Západu, kterou

by mohl nabídnout jako svůj přínos novým národům, jež vystupují na scénu globalizujícího se světa. Syntéza evropské spirituality však nemůže být pouhým encyklopedickým výčtem názorů, ani jejich povrchním kompromisem. Může být jen mozaikou nové krásy zrozené z hlubin srdce živé *osoby*. „Ex toto corde“ (z celého srdce) hlásá heslo na kardinálském erbů Tomáše Špidlíka. Povzbuzuje nás k naději, ale i odvaze, důvěřovat vlastnímu srdci, ba dokonce věřit v jeho neomylnost, bije-li v nás v rytmu Božího dechu.

Richard Čemus SJ

Zázraky sv. Anežky

V závěru tohoto roku se vzpomíná na události před 20 lety, především na zhroucení komunistické totality v naší zemi a v celé Evropě. Neodmyslitelně je s těmito událostmi spojeno svatořečení blahoslavené Anežky České. Chci zde zachytit atmosféru této události, kterou jsem prožíval především ve společenství bohoslovců tehdy jediného kněžského semináře pro české země v Litoměřicích.

Toho roku 1989 bylo cítit, že se ve společnosti něco hýbe. Jedním znamením byla jednání mezi státem a Sv. Stolicí a proslýchalo se, že se chystá jmenování několika nových biskupů. V té době byl v českých zemích ve funkci jediný sídelní biskup – arcibiskup pražský – kardinál Tomášek a jeho 2 pomocní biskupové – Lebeda a Liška. Měl být jmenován biskup pro Olomouc a pro Litoměřice, kde byl zmíněný jediný kněžský seminář, přibližně s 270 bohoslovci ze všech českých a moravských diecézí.

V dubnu 1989 probíhalo další kolo jednání mezi státem a Sv. Stolicí. Delegaci Sv. Stolce vedl zvláštní nuncius – arcibiskup Colasuono. V rámci návštěvy Litoměřic mu bylo poprvé za léta cest do Československa dovoleno navštívit Kněžský seminář. Byl přivítán spolu se svým průvodcem a tlumočnickem Mons. Laštovicou na dvoře semináře všemi obyvateli – tehdy asi 270 bohoslovci s představenými a technickým personálem. Tam nám ve spontánním proslovu nuncius Colasuono oznámil datum svatořečení Anežky České – 12. listopadu toho roku. A vyslovil vizi, jak mnozí z nás pojedou auty, vlaky, letadly. Z naší strany to bylo chápáno jako pěkný vtíp. Dlouho nikoho vůbec nenapadlo, že by to mohla být skutečnost.

Šance na uskutečnění pouti do Říma se ukázala reálnou v závěru školního roku, když se objevila nabídka pozvání ze strany Lateránské univerzity. Vystal však problém, jak vyřídit potřebné formality k podání žádosti o výjezdní doložku, kterou bylo potřeba vyřizovat v okrese trvalého bydliště. Bylo k tomu potřeba potvrzení školy. To by znamenalo cestu navíc do Litoměř-

řic, a pak jak to udělat s pozvánkou, kterou by každý musel přiložit k žádosti o výjezdní doložku.

Bylo nutno nějak začít. Především nejprve sehnat základní formuláře žádosti. Chtěli jsme získat nenápadně, byla obava, že ztroskotáme při žádání o 270 formulářů. Jel jsem do Ústí nad Labem v naději, že je to velký úřad, kde na mně v čekárně bude tolik formulářů čekat. Nečekaly a úředník oddělení pasů a víz (vlastně policista) se mně na mou žádost o tolik formulářů zeptal, zda mám pozvání. Musel jsem se spokojit s jedním formulářem. Zbývala jediná možnost – jít na Oddělení pasů a víz do Litoměřic a pokusit se formuláře nenápadně získat tam anebo nápadně říci o co jde. V čekárně ani tam žádné formuláře. A pak to přišlo.

Stanul jsem před pracovníci oddělení a pronesl žádost o to množství formulářů. Ta se s údivem zeptala na co tolik. Řekl jsem: „Přicházím z fakulty (každý v Litoměřicích věděl, že je to fakulta farářů) a my chceme jet do Říma.“ „ANEŽKA PŘEMYSLOVNA.“ Tak stručná byla odpověď úřednice Ivany. A zase jsem já stál plný údivu. Byl jsem přítomen jednomu ze zázraků Anežky Přemyslovny. A pak byla atmosféra věčné debaty, jak vše vyřídit. Nebylo potřeba nést do semináře ani jeden formulář. Odnášel jsem si víc – příslib, že až se bohoslovci vrátí po prázdninách do Litoměřic, Oddělení pasů a víz si jeden den vyhradí pouze pro nás a vše nám v Litoměřicích vyřídí. Ještě jsem dostal radu, jak má pozvání být formulováno. S těmito cennými informacemi pak odjel do Říma Dr. Stanislav Prokop spolu s biskupem Antonínem Liškou, předsedou organizačního výboru pro kanonizaci Anežky.

Pozvání bylo podepsáno rektorem Lateránské univerzity a obsahovalo všechna jména přihlášených bohoslovců a zaměstnanců bohoslovecké fakulty v Litoměřicích – kolem 250 osob. Začátkem října nadešel den na Oddělení pasů a víz, kde jsem fungoval jako styčná osoba po celý den. Připadal jsem si jako jeden z pracovníků úřadu. Všechny žádosti byly vyřízeny a za několik dnů jsem mohl přebírat cestovní pasy s povolením k vycestování. Naplnila se i slova nuncia Colasuona a do Říma jsme cestovali 2 letadly.

Teprve zpětně bylo možné vidět, jak si Anežka tyto dny až ke zralosti času připravovala. V těchto událostech bylo vidět i naplnění prorocké předpovědi litoměřického probošta Jana Papouška z roku 1453, že „pokojné a šťastné časy zemi české nastanou, když obyvatelé tělo blahoslavené Anežky najdou“. Tělo nalezeno nebylo, ale přesto o kanonizaci bylo Sv. Otcem rozhodnuto. A Anežka se mnohokrát víc postarala, aby tento nedostatek nahradila.

Návrat z Říma byl návratem do jiné situace – situace zhroucení tota-

litního režimu. Dávno bylo naplánováno, že 25. listopadu bude v Praze v katedrále sv. Víta děkovná bohoslužba za kanonizaci Anežky České. Stala se tak neplánovaně jednou z největších národních manifestací za svobodu, která pak měla pokračování odpoledne v Praze na Letné, kde se téměř milión účastníků modlil Otčenáš.

Svatá Anežko Česká, oroduj za nás.

František Koutný

Výročí svatě Anežky České

Narodila se z druhého manželství přemyslovského krále Přemysla Otakara I. s Konstancí Uherskou, pravděpodobně roku 1211. Jako královská dcera byla předmětem plánů svého otce, zvláště pokud jde o budoucí zasnoubení. Získala velmi dobré vzdělání. Velmi záhy se však rozhodla zasvětit život Kristu, a tak nakonec odmítá i císaře Fridricha II., který chtěl, aby se za něho provdala. Byla inspirována ideály sv. Františka a sv. Kláry. Podobně jako sv. František začíná i ona nový život službou chudým a nemocným. Zakládá pro ně nemocnici – špitál – a zřizuje zvláštní bratrstvo ošetřovatelů, z kterého se později vyvinul řád křížovníků s červenou hvězdou. V letech 1234 – 1236 vstupuje do kláštera klarisek, který sama založila v Praze na pravém vltavském břehu, kde se pak začalo říkat Na Františku podle kostela sv. Františka zde vybudovaného. První klarisky poslal do Prahy na Anežčinu žádost sám papež Řehoř IX. a přišly přímo z Assisi přes Trident a Ulm. Anežka odmítla být abatyší, ale chtěla být nazývána pouze „starší sestrou“. Se sv. Klárou ji pojilo upřímné přátelství, ačkoliv se nikdy osobně nesetkaly. Sv. Klára napsala naší sv. Anežce čtyři listy, ve kterých ji utvrzovala v jejích ideálech. Bohužel se nám nezachovaly dopisy Anežčiny Kláře, ač můžeme předpokládat, že korespondence byla vzájemná. Klášter v Praze Na Františku, jako první za Alpami, se stal ohniskem, odkud se šířilo zakládání klášterů klarisek do sousedních zemí, zvláště do Maďarska a Polska.

Papež Řehoř IX. napsal o Anežce 7. června 1235 kastilské královně Beatrici: „... prchajíc před korunou císařské důstojnosti jako před jedovatými hady, všeho zproštěna, uchvacujíc vítězný prapor kříže, již kráčí vstříc svému ženichu s rozžatou svítilnou, provázena zástupem zasvěcených panen....“. Toto konstatování nebylo nijak přehnané, protože je známo, že v době rozkvětu kláštera tam bylo hodně řeholnic z předních českých rodin.

Spiritualita sv. Anežky se vyznačuje především láskou k chudobě. Ne k chudobě jako k sociálnímu jevu, ale k chudobě jako dobrovolnému odstupu od všeho vlastnění, aby se rozšířil duchovní prostor pro nadpřirozenou lásku.

Přála si, podobně jako sv. Klára, aby její klášter nic nevlastnil a aby sestry žily jen z almužen. Středověk nepovažoval takový způsob života za příživnictví, protože hluboká středověká víra považovala život motlitby a kontemplace za natolik prospěšný lidskému společenství, že si zaslouží být hmotně vydržován.

Církevní autorita byla ovšem opatrná a snažila se spíše o nalezení jakéhosi právního statutu. Považovala určité minimum zajištěnosti za nutné a obávala se, aby přílišný idealismus hlásající naprostou nemajetnost nevyústil do nějakých neblahých důsledků. V tomto smyslu můžeme říci, že mezi charismatem a církevně-právní strukturou probíhá určité zápolení. Klára sama přenechává dosti iniciativy právě Anežce, protože je to dcera českého krále, který v tehdejší Evropě a rovněž u papežské kurie něco znamenal. Anežka zůstává poslušnou dcerou církve, ale přitom s přemyslovskou energií vytrvale usiluje o privilegium chudoby. Innocenc IV je nakonec uděluje sv. Kláře na smrtelném lůžku a Anežka si je vyprosí o něco později i pro svůj pražský klášter.

Avšak požadavek chudoby nevztahovala na vzhled a zařízení kostelů, na výzdobu oltáře a vše, co sloužilo Eucharistii. V té věci se řídila duchem svého sv. Františka, který dbal na to, aby bohoslužebné náčiní bylo skvostné. O Anežčině horlivosti o dům Boží svědčí stavitelská aktivita Na Františku, financovaná jejím bratrem králem Václavem I.

Dalším významným prvkem Anežčiny spirituality byla tedy eucharistická úcta, avšak ona potkávala Krista nejen v Eucharistii, ale také v chudých a potřebných. Je vlastně první výraznou představitelkou charitativního úsilí, které ve středověku bylo výhradně věcí církve. Anežka sdílela lásku sv. Františka ke Kristovu kříži, a to se promítalo do jejího kajícího života. Nepochybně dosáhla vysokých stupňů mystické zkušenosti s Bohem. Svým životem odčiňovala hříchy svého rodu a v době kdy její synovec Přemysl Otakar vyvolal vzpouru proti svému otci králi Václavu I. přičiňovala se všemožně o usmíření.

Umírá Na Františku 2. března roku 1282, v tragickém období po porážce Přemysla Otakara II. na Moravském poli, kdy země byla vydána na pospas braniborskému pustošení. Tělo sv. Anežky nebylo zřejmě balzamováno a její hrob Na Františku byl vystaven náporu častých povodní, proto předpokládáme, že mohlo být i přemísťováno. V následujících dobových zmatcích se vůbec ztratila jeho stopa. Když Josef II. v roce 1782 klášter zrušil, dožily sestry v městském domě v Dlouhé třídě.

Zdálo by se, že dílo sv. Anežky bylo zničeno, ale ona nadále žila

v povědomí českého věřícího lidu, i když jakoby krácející kdesi vzadu za dlouhým zástupem českých patronů. Uchovávala se tradice, že až se najde tělo Anežčino, nastane šťastná doba pro českou zemi. V roce 1874 prohlásil papež Pius IX. Anežku za blahoslavenou. To je předstupeň svatořečení. Nicméně ještě měla uplynout dlouhá doba, než k němu došlo. Mezitím jakoby zázrakem se podařilo českému františkánu páteru Šimonu Zuskovi, který za komunistického režimu byl nucen emigrovat do Španělska, najít ve zdejším Escorialu v dosti nepřehledné spoustě světeckých relikvií také ostatek Anežčin. Dostal se do Španělska někdy v 16. století po dynastické linii. O svatořečení Anežky Přemyslovny se zasloužil mezi jinými i český kněz emigrant profesor Jaroslav Polc. K aktu kanonizace došlo za početné účasti českých poutníků 12. listopadu 1989 – tedy před dvaceti roky – v Římě, papežem Janem Pavlem II. Svátý Otec tehdy prohlásil, že Bůh uchoval toto svatořečení pro dobu stanovenou jeho prozřetelností. U nás události rychle spěly k dobovému zlomu, svítalo na nové časy a sv. Anežka se stává jakoby novým symbolem české státnosti. Lidé demonstrující v pražských ulicích za svobodu provolávali mezi jiným: Bud' s námi Anežko, ať nám není těžko...". Po dvaceti letech nám to připomněl při své návštěvě současný papež Benedikt XVI. a povzbuzoval české katolíky a vůbec křesťany, abychom čerpali z našich bohatých náboženských a kulturních tradic a byli kvalitní menšinou, která bude ozdravovat společenskou atmosféru.

Dnes, když uchováváme relikvii sv. Anežky u nás, nechme se inspirovat i jejím odkazem: duchem víry, lásky a pokoje!

P. Petr Alcantara Houška, OFM

Poznámka redakce k článku o sv. Anežce:

Autor článku sděluje, že v nedávné době bylo rozhodnuto uskutečnit pátrání v pražském kostele sv. Haštala, není-li tam snad hrob sv. Anežky. Zatím nejsou žádné další informace.

Vladimír Boublík

Jméno této osobnosti jistě nemusím čtenářům Brázdy představovat. Přesto si myslím, že bychom měli znát trochu více, než jen jméno tohoto významného československého emigranta.

Mons. Prof. ThDr. Vladimír Boublík, významný český katolický teolog, se narodil v malé jihočeské vesničce Mokrosuky 16. listopadu 1928. Studoval gymnázium a v roce 1947 vstoupil do biskupského semináře v Českých Budějovicích. Krátce po únoru 1948 byl zatčen a uvězněn. Po různých peripetiích

se mu podařilo roku 1952 uprchnout do západního Německa, do Berlína, odkud se poté přepravil do Říma, kde se stal alumnem Nepomucena a kde dokončil teologická studia. 17. prosince 1955 byl vysvěcen na kněze v lateránské bazilice poté, co se za něj přimluvil vicerektor mons. Josef Bezdíček. Tehdejšímu rektorovi Alfredovi Bontempimu se totiž nezdál vhodným kandidátem. Primici, které se nemohli zúčastnit příbuzní (což velice těžce nesl nejen on, ale především jeho matka, s kterou měl velice hluboký vztah) celebroidal ve vatikánské bazilice sv. Petra. Po roce působení v Tyrolsku jej představení Nepomucena povolali opět do Říma k dalšímu studiu teologie.

Tehdejší rektor Lateránské univerzity, Mons. Antonio Piolanti, rozpoznal jeho schopnosti a hned po dokončení doktorátu si ho vzal jako svého asistenta a pověřil ho občasným suplováním christologie. Od roku 1959 Boublík učil také apologetiku, poté fundamentální teologii. Mimořádným profesorem se Boublík stal v roce 1968 a řádným profesorem v roce 1972. V témže roce se stal děkanem Teologické fakulty Papežské lateránské univerzity.

Toto zvolení spadá do doby poznamenané výsledky II. vatikánského koncilu, s čímž také přichází radikální změna studijních programů. To musel nový děkan obhajovat proti kolegům zastávajícím staré metody. Chtěl také dosáhnout klidné atmosféry na univerzitě. Nezapomeňme, že jsme v době velkých změn, kdy se mění pojetí teologie: předkoncilní striktní manualistika, odtahená v mnohých směrech od problémů soudobého člověka, je nahrazována pokoncilní teologií, která se více snaží vnímat potřeby člověka moderního (často sekularizovaného). To samozřejmě nemůžeme brát chronologicky, protože mnohé „nešvary“ po koncilu přetrvávaly a naopak stopy mnohých změn můžeme vidět již dávno před koncilem.

Boublík se nezabýval jen vědeckou prací, ale působil také pastoračně. Mezi zajímavé aktivity jistě patří apoštolát mezi umělci, pro které spolu s dalšími teology uskutečňovali pravidelná setkání, aby diskutovali nad hraničními otázkami náboženství a umění.

V letech 1962 – 1968 vykonával Boublík funkci spirituála a učitele v řádovém domě maristů. Jako jeden z mála totiž nevzpomíná na Nepomucenum v dobrém, protože zde panovalo jisté napjetí mezi kněžími a bohoslovci, kteří tam byli posláni obvyklou cestou před rokem 1948 a těmi, kteří přišli jako emigranti. Dalším nepříjemným faktorem byla tehdy neobvyklá národnostní problematika se Slováky. To mělo další negativní dopad pro Boublíkovy vztahy s československou emigrací, od které si držel odstup.

Problematickou otázkou v životě Vladimíra Boublíka je jeho vztah k StB. Mnohokrát byl kontaktován Československou rozvědkou, ale nikdy nepodepsal tzv. vázací protokol, takže se spolupracovníkem de iure nikdy nestal. On sám o těchto vztazích mluvil jako o „diplomatických“. Tyto kontakty využíval pro dobro církve, protože informace předával vatikánským představitelům. Tak např. při jmenování nových biskupů pro české, moravské i slovenské diecéze nebo při zveřejnění jmenování biskupa Trochty kardinálem sehrál nemalou roli. Na druhou stranu mu režim poskytoval určité výhody – např. ho mohla navštívit jeho matka a bratři a také on sám se mohl podívat do vlasti.

Komunisté dokonce po Boublíkovi chtěli, aby se stal agentem, což odmítl. Sama rozvědka neměla žádný kompromitující materiál, kterým by Boublíka donutili, aby spolupracoval. V roce 1974 mu komunistické úřady dovolily navštívit matku a rodinu. Do Československa přijíždí s rakovinou plic, která se velice rychle rozmohla i díky jeho působení v úřadu děkana. Během této návštěvy milovaného Československa umírá 25. září 1974 v klatovské nemocnici ve věku nedožitých 46 let. Je pochován na hřbitově ve Zbýnicích.

Jaký odkaz nám Vladimír Boublík zanechal? Jen ve stručnosti se podívejme na teologická témata, jimiž se během své vědecké praxe zabýval.

Boublík začíná své teologické dílo problematikou předurčení, kdy srovnává předurčení u sv. Pavla a sv. Augustina. Svou doktorskou práci začíná takto: „Problém lidského osudu se klade v moderním myšlení s novou naléhavostí. Vzrůstající zájem o eschatologii a o filozofické analýzy bytí-k-smrti a dějinnosti ukazují, že dnešní člověk je zaujat jak svým osobním osudem, tak i otázkou po smyslu světových dějin. Teologie předurčení by se měla tohoto zkoumání zúčastnit a rozplástit úzkost a beznaději, zatěžující tyto filozofické rozborů.“ Svou prací ovšem vzbudil nemalý odpor vyznavačů rigidně tomistického ražení či zastánců učení sv. Augustina, neboť prý znevážil nauku tohoto církevního učitele, který učil, že z hříšného lidstva, které si plně zaslouží zavržení, Bůh vyvolil a předurčil ke spáse pouze některé, na kterých se projeví Boží milosrdenství. Boublík ale ukazuje nedostatky v nauce sv. Augustina a proti tomu staví biblické učení, které mluví o všeobecné spásné Boží vůli – Bůh tedy chce, aby byli spaseni všichni. Boublík se snažil o novou podobu teologie, která by se více obracela k otázkám moderního člověka – což se posléze prosadilo na II. vatikánském koncilu.

Velice důležitým bodem Boublíkova díla se stává fundamentální teologie. Apologetika vyučovaná na Lateránské univerzitě přesouvá, pod tlakem

nových biblických studií a existenciální filosofie, důraz z tradičních objektivních důkazů Božího zjevení (Ježíšovy zázraky, které jsou důkazem jeho božství) na vnitřní kritéria pravosti křesťanství (odpovědi na tužby lidského ducha, na existenciální otázky sekularizovaného a třeba i ateistického člověka). Tuto lateránskou inovaci Boublík přijal a plně rozvíjel. Sám své hledání nazývá „filosofickou apologetickou“, protože se zabývá prvky člověka, které vedou směrem k víře. Nejde tedy o důkazy z vnějšku, ale chce najít odpovědi na vnitřní potřeby člověka. Člověk totiž nenalezne na světě nic, co by uspokojilo všechny jeho potřeby a vůli. Člověk tak chce překračovat své horizonty směrem k transcendenci, tedy k něčemu, co ho přesahuje. A zde se lidská přirozenost otevírá milosti.

Co se týká christologie, Boublík žádný traktát nenapsal. Neobjevil nic nového, ale zdůrazňuje, jak Ježíš každodenními povinnostmi a rutinní prací vytvářel shodu mezi božským a lidským, protože byl poslušný Otci. Tím přetvářel realitu kolem sebe, a tak nám ukazuje, jak máme žít. A proto Boublík, s ironií sobě vlastní, píše, že mnohdy je lepší se setkat s Bohem na ulici nebo při sklence vína, než „ve vůni kadidla a uvadajících květin.“ Z toho vyplývá, že nemáme následovat nějaké abstraktní pojetí lidství spojeného s božstvím, ale konkrétní vzor pozemského života Spasitele.

Boublík ovšem nezapomíná připomenout nauku otců, že vtělením (sebedarování se Boha člověku) se zbožšťuje svět. Boublík také uvažuje o Kristově smrti na kříži. Kristova mise nemůže být chápána jen jako zrestaurování řádu, který člověk hříchem narušil, ale také jako postupné uskutečňování Krista (resp. dorůstání do jeho dokonalosti) až do posledního soudu a věčnosti. Smrt se jeví spíše jako záhada, naopak vzkříšení jí dává jasné rozuzlení: Ježíš Kristus je Spasitelem, který člověku nabízí naplnění tužeb lidského srdce.

Lateránský profesor samozřejmě neopomenul eklesiologii, tedy naukou o církvi. K jeho důležitým přínosům můžeme přiřadit komentář ke konstituci II. vatikánského koncilu *Lumen gentium*, kde se snaží poukázat především na tajemný život církve, tedy např. na otázku lásky, hříchu, bolesti, pokory, smrti, věčnosti atd. Píše: „tajemství církve se nenachází mimo nás, ale každý z nás je prožíváme ve svém každodenním životě, neboť církev není jiného než lidský život zapojený do tajemného, božského života Kristova.“ Ačkoliv II. vatikánský koncil zdůrazňuje církev jako „Boží lid“, Boublík se spíše přiklání k pojmu „tělo Kristovo“, protože chápe dějiny spásy jako uskutečňování a plné dorůstání do „úplného Krista“.

Vladimír Boublík se zabývá také antropologií, kde využívá filosofie Blondelovy, Chardinovy či Rahnerovy. Velice často pojednává o smrti, a to právě z antropologického hlediska. Smrt je pro Boublíka naprostým koncem života, takže příslib věčného života se nemůže opírat o žádnou přirozenou oporu. Smrt se stává něčím dramatickým a tragickým. Naše svoboda se proti ní bouří, za hranicí smrti totiž nevidí nic, takže není důvod, aby ji chtěla. Věrnost tedy Boublík nevnímá jako plod svobody, ale jako milost, kterou dává jen Bůh.

Můžeme mluvit o teologii očekávání. Jedinou jistotou člověka není smrt, ale Kristus. A to ne na základě objektivních důkazů, ale na základě mého přijetí nebo odmítnutí, tedy na odpovědi na otázky a tužby, které se v mém životě vyskytují. Otázkou zůstává, jestli nás Boublíkovo pojetí může oslovit i dnes, např. v boji proti ateismu. V jeho době se jednalo o ateismus bojový, dnes se setkáváme s ateismem rezignovaným, apatickým. Dnes ateista ani neví, proč je vlastně ateista. Nejhorší ale je, že o tom vůbec nepřemýšlí.

Smrt se potkává s teologií očekávání. V okamžiku totálního zřeknutí se svobody, ztráty všeho, celého života, je přítomno nezdolné a pokorné doufání.

Dalším zajímavým oborem pro lateránského profesora se stala otázka mimokřesťanských náboženství. Přemýšlel, jakou mají tato náboženství roli v dějinách spásy. Jeho dílo se vyznačuje otevřeností vůči mimokřesťanským náboženstvím, ale zároveň stojí pevně v přesvědčení, že musíme věrně hlásat křesťanskou víru všem národům. Boublík považuje dějiny spásy jako uskutečňování úplného Krista, kdy Kristus je počátkem i koncem celého Božího plánu, takže i v přístupu k mimokřesťanským náboženstvím musí být ve středu zájmu vždy Kristus.

Boublík mluví vždy o náboženstvích obecně a tvrdí, že jeho různé formy se vyskytly díky hříchu a pokřivenosti. Mají ale pozitivní hodnoty jako např. modlitbu, mravní zákony atd., které ovšem, poté co se setkají s evangeliem, ztrácejí svou hodnotu, protože tím věřící poznají nedokonalost svého náboženského života a přijmou Krista.

Všechna tato náboženství ovšem dokazují pohyb člověka k Bohu, kdy člověk hledá odpověď na otázky a touhy lidského srdce. Proto tato náboženství neztrácejí svůj význam ani dnes, protože ukazují právě tuto vnitřní víru. Proto mohou být legitimními cestami spásy, pokud ovšem nahrazují církev jen tam, kam se ještě nedostala evangelní zvěst!

Boublík nepřijal teorii „anonymního křesťana“ vlivného a významného teologa 20. století Karla Rahnera, ale formuluje svou teorii „anonymního katechumena“, která spíše vystihuje daný problém. Navíc v Rahnerově teorii můžeme vidět jisté „neuznání“ misijního úsilí, kterému se svým pojetím snad Boublík vyhýbá. Zamyslíme-li se ovšem nad slovy „křesťan“ a „katechumen“, pak obojí má jistou spojitost s povědomím Boha. Z tohoto hlediska by tak Boublík problém misii neřešil. I když „katechumen“, podle mého názoru, skutečně lépe vystihuje problém mimokřesťanských náboženství a ateismu, protože každý člověk, byť nevědomky, je zaměřen k Věčnosti, tedy ke Kristu.

František Staněk

MUSICA SACRA

V letech 1562 - 63 pobíhala poslední fáze církevního koncilu ve městě Tridentu, kde se také velice živě diskutovalo o budoucnosti církevní (liturgické) hudby. Hrozilo, že polyfonie bude úplně odstraněna z liturgie. Byla to velice ostrá diskuse, do které musel zasáhnout dokonce samotný císař Ferdinand I., který ve svém listě, adresovaném koncilním otcům, upozornil na skutečnost, že podle jeho názoru má vícehlasá hudba při liturgii své nezastupitelné místo. Pokud ji píší a provozují zkušení hudebníci, pak nepochybně povzbuzuje víru a zbožnost věřících, kteří jí naslouchají.

Po čtyřista letech a kousek stojíme opět před tématem liturgické hudby. Má své místo v liturgii? A jak má být uskutečněna?

Svatý otec Benedikt XVI. při generální audienci v aule Pavla VI (21. května 2008) nabídl toto téma znovu k zamyšlení a poukázal na velikost hudby:

„Víra je láska, a proto tvoří poezii a hudbu. Víra je radost, a proto tvoří krásu. ... katedrály nejsou památníkem středověku, ale domem života, kde se cítíme „doma“, setkáváme se zde s Bohem a s ostatními (věřícími, lidmi). ... Jestliže víra je živá, pak křesťanská kultura není minulostí, ale zůstává živou a přítomnou.“

Pokusme se tedy nyní spolu s Církví zamyslet nad tím, co vše je spojeno s liturgickou hudbou.

Pojem hudba

Hudba a zpěv jsou fenomény, které nacházíme všude tam, kde jsou lidé. Dokonce je dokázáno, že dříve než se člověk dokáže verbálně vyslovit, disponuje určitou „vokální kapacitou“, která mu umožňuje sdělovat své pocity. A to je

pro nás velice podstatné – člověk pomocí vokálů něco sděluje. Z toho tedy plyne, že hudba má komunikační funkci. Musí zaznít, aby byla hudbou (sonare), působí v posluchači odezvu (re-sonare), která se pak projeví ve vzájemné pospolitosti při hudebním zážitku. Hudba tedy slouží k vyjádření nesmyslových, duševních a duchovních skutečností.

Musica sacra

Jestliže je přirozeností hudby, že má komunikační funkci, tak myšlenka, že hudba je nedílnou součástí liturgie, má své opodstatnění. Pius X. ve svém dokumentu o posvátné hudbě píše: *„Posvátná hudba jakožto nedílná (integrální) část slavné liturgie má s ní společný všeobecný cíl, totiž slávu Boží a posvěcení i vzdělání věřících.... Posvátná hudba musí tedy mít ve vynikajícím stupni vlastnosti, jež jsou vlastní liturgii, a to především posvátnost, správnost forem odtud samo sebou vyplývá jiný její rys, totiž všeobecnost.“*

V instrukci „*Musicam sacram*“ je církevní hudba definována takto: „a) Církevní hudbou se nazývá taková hudba, která je vytvořena pro bohoslužbu a má posvátnou a krásnou formu. – b) Pod pojem církevní hudby zahrnujeme: gregoriánský chorál, starou i moderní církevní polyfonii různých druhů, církevní hudbu pro varhany a pro jiné přípustné nástroje a lidový duchovní zpěv liturgický i mimoliturgický.“

Bonifacio G. Baroffio ve své přednášce, kterou přednesl na sympoziu O posvátné hudbě na Strahově, říká: *„Liturgická církevní hudba patří do oblasti modlitby. Je teologickou výpovědí, která proniká celý svět a rozvíjí se ze středu víry. Církevní hudba je to znění, které vnímáme jako zjevení a zprostředkování Božího slova lidem. Současně je církevní hudba také znějící odpověď člověka, který se z hloubi srdce obrací k Bohu.“*

Adolf Adam ve své knize *Liturgika* v oddílu „Hudba v bohoslužbě“ píše: *„Hudba objasňuje Kristovo tajemství, podporuje vědomí společenství a komunikaci věřících a propůjčuje bohoslužbě přiměřenou slavnostnost.“*

V mnoha příručkách o liturgii je ale hudba neprávem označována jako „*ancilla liturgiae*“. Tuto chybu se snažil opravit již Pius XII., když nazval hudbu „*ancilla nobilissima*“, což můžeme chápat asi takto: církevní hudba má být podle působení, quoad actionem, chápána jako služba, ale svou podstatou (přirozeností), quoad naturam, to není služba, ale samotná liturgie, integrující a nezbytná součást slavnostní liturgie.

SACROSANCTUM CONCILIUM (SC)

Tato konstituce, která se zabývá liturgií, se velice stručně v šes-

té kapitole vyjadřuje o liturgické hudbě. Samotný text neobsahuje žádnou definici pojmu musica sacra, neboť koncil vůbec žádné definice nepodával. Přesto můžeme ale říci, že tento text obsahuje jeden základní popis: „*Bohoslužebný zpěv, **vázaný na slova liturgie** je nutnou a integrální součástí slavnostní liturgie.*“ Můžeme tedy říci, že text je informativní a jeho obsah je výzvou pro odpovědné autority, které mají za úkol o liturgickou hudbu pečovat a uvádět ji do praxe. Aby byl duch této konstituce zcela správně pochopen, je nutné si všimnout každého slova a dávat mu pravou hodnotu, aby nedošlo k nepochopení a opačnému výkladu. Jako příklad nám může posloužit článek 114, kde se praví:

*Poklad církevní hudby ať je udržován a pěstován s největší pečlivostí. Neúnavné úsilí ať je věnováno povznesení pěveckých sborů, zvláště při katedrálách. Biskupové a ostatní duchovní správcové ať horlivě dbají o to, aby na každém **druhu zpívané bohoslužby** mohli mít celé shromáždění věřících **aktivní účast**, jaká mu náleží podle článku 28 a 30.*

Jak je z textu patrné, má se vynaložit největší pečlivost k zachování pokladu církevní hudby. Tohoto úkolu se ale nedosáhne jen tím, že se bude uměle udržovat pěvecký sbor při katedrálách, ale podobné, třeba i menší mají vznikat u všech kostelů, a kde to není možné, má být role sboru zastoupena kantorem. Sbor a kantor totiž v liturgii neplní jen svou povinnost – zazpívat sobě vlastní zpěvy – ale má mimo jiné také podpořit, vést a udržet zpěv lidu.

Dále bychom mohli upozornit na skutečnost, že nejen ona viditelná činnost je obsažena pod tímto článkem, podpora a zakládání sborů, ale i méně znatelná, dlouhodobá a snad více náročná – **hudební vzdělání pěvců, sbormistrů, varhaníků a hlavně duchovních.**

„Jistě že není možné žádat, aby kněží byli vychováni v profesionální hudebníky. Je však nezbytné, aby ti, kteří jsou hlavními zodpovědnými osobami za liturgické úkony, byli v liturgické hudbě v podstatě doma. ... Kněz, který chce být také liturgem své obce, musí tuto obec živit slovem Božím a svátostmi. Přitom nemůže přecházet otázku hudebního zprostředkování.“ (Baroffio G. Bonifacio, Symposium musicae sacre, 1994, s. 195)

I na této rovině má tedy vzniknout spolupráce. Hudebník a kněz spolu vytvářejí krásu liturgie výběrem skladby (hudebník) a textu (kněz). **A právě krásu liturgie by měla být na mysli všech duchov-**

ních:

„Mimo jiné má kněz věnovat pozornost všemu, co může pozvednout krásu a posvátnost slavení eucharistie. Při takovém slavení je důležité, aby se odpovídajícím způsobem zdůraznilo, o jaké místo jde, a jeho čistota, architektonická úprava oltáře a svatostánku, vznesenost posvátných nádob a rouch, zpěvu, hudby, posvátného ticha atd. to vše jsou prvky, jež mohou přispět k lepší účasti na eucharistické oběti.“ (Direktář pro službu a život kněží, čl. 49)

Slavení eucharistie se uspořádá tak, aby z ní měli všichni účastníci co největší užitek, pro který Kristus Pán eucharistickou obětí ustanovil. (CIC, kan. 899 §3)

Aktivní účast lidu při liturgii (*Actuosa participatio*)

Nejvíce snad užívaným pojmem liturgické obnovy po Druhém vatikánském koncilu je právě pojem ***actuosa participatio***. Není se čemu divit, neboť v SC čl. 14 je řečeno: *„tuto plnou a aktivní účast je třeba při obnově a pěstování posvátné liturgie mít co nejvíce na zřeteli“*, a v čl. 114: *„Biskupové ... ať horlivě dbají o to, aby na každém druhu zpívané bohoslužby mohlo mít celé shromáždění věřících aktivní účast, jaká mu náleží podle článků 28 a 30“*.

Při překladu tohoto výrazu „*actuosa*“ dochází velice často k nepřesnému překladu/výkladu. Slovo „*actuosa*“ znamená hybný, činný, živý. Jeho základ pochází ze slovesa *actus*, které označuje jistý děj, pohyb, jednání. Jak je vidět není jednoduché přímo vyjádřit, co se skrývá za tímto slovem, a tak autoři instrukce *Musicam sacram* podali v čl. 15 vysvětlení tohoto pojmu: *„Věřící splní svůj liturgický úkol, když se ho účastní plně, uvědoměle a činně, jak to žádá povaha samé liturgie a jak k tomu má křesťanský lid pro přijatý křest právo a povinnost. Tato účast a) musí být především vnitřní – věřící ať svými myšlenkami sledují to, co pronášejí nebo co slyší, a ať spolupracují s Boží milostí; b) má být také vnější, tj., má prozrazovat vnitřní účast gesty a postojem těla, aklamacemi, odpověďmi a zpěvem. Věřící ať jsou **také poučováni**, aby naslouchali tomu, co zpívá duchovenstvo nebo zpěváci, a aby se snažili povznášet mysl k Bohu vnitřní účastí.“*

Aktivní účast tedy neznamená jen vnější činnost, aby se všichni viditelně zapojili do děje, ale zároveň i vnitřní, což krásně podporuje i čl. 17 (*Musica Sacra*), kde se píše: *„V určitou chvíli ať se zachová posvátné ticho. To nejen nesmí učinit z věřících jakoby cizince nebo němé diváky liturgického úkonu, ale má být prostředkem, aby byli těsněji zapojeni do tajemství, které se slaví. K tomu přispějí vnitřní dispozice, vyvolané vyslechnutým Božím slo-*

vem, přednesenými zpěvy a modlitbami a duchovním spojením s knězem, který přednáší své části.“

Jedná se tedy o jisté zniternění, o společnou cestu do nitra (a nahoru). Kardinál Joseph Ratzinger (Benedikt XVI) ve svém článku „Ke struktuře slavení liturgie“ (Communio 1999, s. 348-357) varuje před tím, aby se nevstupovalo do hry jen v dimensi výrazu, jen jako „role“ a v roli, neboť tím vzniká pouhé hrané společenství, které zaniká spolu se hrou a rolí.

Liturgie a zvláště eucharistie je jedno veliké tajemství, které je potřeba nahlížet a rozjímat. To ale nelze konat činně, je nutné vnitřní ztišení a usebrání – zniternění. Máme-li však k tomu dojít je zapotřebí vytvořit k tomu podmínky nabídnout inspiraci. Papež Jan Pavel II. na toto téma říká:

*V návaznosti na tento vznešený smysl pro tajemství pochopíme, jak se víra církve v eucharistické tajemství vyjadřovala v dějinách nejen vnitřním postojem zbožnosti, nýbrž i skrze řadu vnějších projevů zaměřených na to, aby vyvolávaly a zdůrazňovaly **velikost slavené události**. To postupně vedlo k tomu, že vznikl zvláštní statut organizace eucharistické liturgie s ohledem na různé legitimně zřízené církevní tradice. Na tomto základě se také rozvinulo bohaté umělecké dědictví. Architektura, sochařství, malířství i hudba se nechaly vést křesťanským tajemstvím a v eucharistii našly, ať přímo či nepřímo, podnět velké inspirace. (Ecclesia de Eucharistia, čl. 49)*

PŘEDPISY PRO ZPĚV PŘI SLAVENÍ EUCHARISTIE

Třetí část instrukce *Musicam sacram* se zabývá problematikou zpěvu při slavení eucharistie. V člancích 27-36 jsou předávány pokyny a informace, které si kladou za cíl seznámit jednotlivé skupiny (lid, sbor, kněžstvo) s jejich povinnostmi. Je zde snaha rozlišit jednotlivé možnosti slavení eucharistie – slavnostní, zpívaná a tichá mše.

Pro shromážděné věřící je podle instrukce *Musicam sacram* (čl. 33) velice užitečné, aby se účastnili zpěvu *propria*. Mezi tyto zpěvy zvláštním způsobem patří i zpěv po čtení, který je součástí liturgie slova, čili lid mezitím sedí a poslouchá, a podle možnosti se může i účastnit.

Ordinárium je jedno z nejvíce diskutovaných částí mše. Má je zpívat vždy lid, nebo je možné, aby při slavnostech bylo zpíváno výhradně sborem?

SC v čl. 28 praví: „*Při liturgické slavnosti každý služebník církve i každý věřící má v rámci své funkce konat jenom to, ale i všechno to, co mu přísluší*

z povahy věci a podle liturgických předpisů.“ Co přísluší z povahy věci a podle liturgických předpisů sboru a co lidu?

Musicam sacram na tuto otázku odpovídá velice všeobecně: „*(Sbor) se má starat, aby přesně vykonával části sobě vlastní podle rozličných druhů zpěvu a aby podporoval aktivní (actuose) účast věřících.*“ (čl. 19) SC v čl. 30 je již přesnější, alespoň v otázce lidu, když říká: „*V zájmu aktivní účasti je důležité získat lid pro recitování aklamací a odpovědí a pro **zpěv žalmů, antifon a písní** jde i o správné chování, gesta a držení těla. Ve vhodných chvílích se má také **zachovávat posvátné ticho.***“ Dále můžeme uvést čl. 33 z instrukce Musicam sacram, kde je řeč o zpěvu propria a čl. 34, kde se doporučuje, aby lid spolu s knězem zpíval Sanctus a u Agnus Dei alespoň závěrečné zvolání. V čl. 35 je dále nabádáno k tomu, aby modlitba Páně – Pater noster – byla zpívána/recitována lidem spolu s knězem.

Jak je to tedy s ordináriem a se sborem? Přesné vymezení sborového zpěvu není určeno. Dále je nutné si uvědomit, že některé směrnice (o Credu, Sanctus a Agnus Dei) neobsahují imperativ, ale doporučení, čili je zde možnost pro vhodnou tvořivost. Máme-li tedy uchovat poklad liturgické hudby (SC č. 114), spjatost s liturgickým děním a vroucnější vyjádření modlitby (SC č. 112), je třeba jednotlivé části rozdělit mezi sbor (ordinárium) a lid (proprium). Instrukce Musicam sacram v čl. 16c přímo říká: „*Některé zpěvy lidu by se měly svěřit jen sboru, zvláště když věřící nebyli ještě dostatečně poučeni, a zvláště jedná-li se o vícehlasou skladbu....*“

Krásou liturgie je, že některé úkony mají své neměnitelné předpisy a jiné otvírají prostor k tvořivosti, proto zde souhlasím s výrokem Pia XI., který řekl: „*Horlivému knězi není nic nesnadného*“. Chce-li tedy kněz přiblížit tajemství Ježíše Krista v liturgii, nebude pro něho problém otevřít cestu jak vnější tak vnitřní účasti lidu. Dokáže odhadnout schopnosti lidu a velice střízlivě rozdělí jednotlivé zpěvy mezi lid a sbor. Hans Urs von Balthasar na toto téma praví: „*Ve společné liturgii farního společenství má být vyjádřeno jak usebrání před vážností mysteria, tak radost z něho a pravá křesťanská radost může být vyjádřena ve způsobu, jakým farní společenství jednotně zpívá, jak se kněz modlí a jáhen předčítá svatý text. K důstojnosti liturgie a tedy i k radosti a k usebrání před vážností mysteria napomáhají díla nesrovnatelné světské krásy (sochy, obrazy, hudba), ale jen za předpokladu že ten, kdo slaví – skrze krásu – je podněcován nejen k estetickým vjemům, ale je i schopen se setkat s onou Boží slávou, k níž ho chtěli autoři takových děl dovést.*“

K oblasti těchto děl nepatří jen gregoriánský chorál, svět Palestriny, velký počet starých německých kostelních písní, ale i mše Bachovy, Haydnovy,

Mozartovy litanie a (vrchol víry poznamenané hudbou: nedokončené Credo jeho mše c moll) Kyrie ze Schubertovy mše Es Dur. Když se zpěváci taková a podobná díla opravdu modlí, dokážou díla zprostředkovat v lidech, kteří mají smysl nejen pro krásu, ale i pro svatost, pro božskou slávu, něco z pravé původní inspirace. (Communio 1999, Důstojnost liturgie, s. 334-335)

Řehoř Pavel Urban, OPraem

A co když je ticho?

Kdybych měl najít vhodné slovo pro co nejjednodušší charakteristiku návštěvy Svatého Otce v České republice, zřejmě bych vybral výraz *ticho*.

Ticho je opak hluku. Hluk je znamením nějaké aktivity, kterou je možno empiricky zaznamenat. Všimněme si, kolika zpravodajským příspěvkům předchází hluk: srážka na silnici, manifestace, výbuch střeliva apod. Pak je o čem referovat, pak je o čem psát, je o čem vysílat. Ale co když se hluk změní v ticho? Co když s příjezdem i průběhem návštěvy Benedikta XVI. nejsou žádné komplikace. O čem pak psát a vysílat? O radosti ze setkání, z pohledu, stisku rukou? O vyčerpávajícím maratону příprav a letmém okamžiku zadostiučinění, že vše proběhlo dobře? Psát o tichu je těžké, jako by stále platilo, že dobrá zpráva není v podstatě žádná zpráva. A přece stále víc potřebujeme těch dobrých zpráv. „Bez Boha člověk neví, kam má jít, ani není schopen pochopit, kdo je“ (*Caritas in veritate*, 78). „Pravda evangelia je pro zdravou společnost nepostradatelná, protože otevírá naše srdce naději a umožňuje nám objevit naši nezcizitelnou důstojnost Božích dětí.“ (*Promluva Benedikta XVI. při uvítacím ceremoniálu na letišti v Praze*)

Ticho je soustředění. Ticho, tichost, ztišení, není pasivita organismu. Představuje náročnou aktivitu. Chci se celým svým já zaměřit ke středu, k jádru. Nechci být jen pozorovatelem toho, co se kolem mě děje, nechci být jen povrchním posluchačem, chci vnímat. Chci vnímat nejen slova, ale i jejich smysl. Chci hledat pravdu, která přivádí k poznání, která sice vyvolává stále nové otázky, ale zároveň dává pokoj do srdce. „Pravda je návodem ke svobodě a dobro je dokonalostí svobody. Společně se pak musíme zasazovat v boji za svobodu a za hledání pravdy: obojí je totiž buď navzájem spojováno, nebo společně bídne zaniká (srov. Fides et ratio, 90). Pro křesťany má pravda jméno: Bůh. A dobro má tvář Ježíše Krista.“ (*Promluva Benedikta XVI. při setkání s politickými činiteli na Pražském hradě*)

Ticho je otevřenost. Jako když jdeme lesem, šumí koruny stromů, ozývají se hlasy ptáků a my se bojíme rušit hlasitějším krokem. Les krásně

umí udržet ticho. I lidé to umějí. Krásné stovčacetí nebo padesátitisícové ticho. Každý byl v tu chvíli stromem obrovského lesa srdcí, které se jedno vedle druhého otvíralo nabídnutému Božímu přátelství. „Pán přichází vstříc každému z vás. Klepe na dveře vaší svobody a prosí, abyste ho přijali jako přítele. Chce vás učinit šťastnými, naplnit vás lidskostí a důstojností. Křesťanská víra znamená setkání s Kristem, živou Osobou, která dává životu nový rozměr, a tím rozhodující směr. A když se srdce člověka otevře Božím plánům, není už nikterak namáhavé rozpoznat a následovat jeho hlas. Pán skutečně každého volá jménem a každému chce svěřit zvláštní poslání v církvi a ve společnosti.“ (*Poselství Benedikta XVI. k mládeži, Stará Boleslav*)

Ticho je dar. Dáváme ho druhým, když nás o něj prosí. Dáváme ho sobě jako prostor k přemýšlení o důležitých věcech. Přijímáme od Boha dar ticha, abychom mohli být s Ním, aby v nás mohl zaznít hlas nového stvoření. „Pán nás vybízí, abychom si uvědomili, že skutečnou hodnotu lidské existence nelze měřit jen pozemskými statky a pomíjivými zájmy. Nejsou to hmotné věci, které by uspokojily nesmírnou touhu ukrytou v srdci každého člověka po nalezení smyslu vlastního života a po štěstí. Proto Ježíš neváhá navrhnout svým učedníkům „úzkou“ cestu svatosti. Nestačí působit zdáním dobrého a čestného člověka; je třeba jím skutečně být. A dobrý a čestný je ten, kdo nezakrývá sám sebou světlo Boží, nevynáší sebe, nýbrž nechává skrze sebe prosvítat Boha.“ (*Homilie Svatého Otce při mši sv. ve Staré Boleslavi*)

Ticho je nádherná věc v lidském životě. Buďme hrdí na to, že jsme tento dar spolu se Svatým otcem mohli nabídnout dále.

Petr Mecl

Výročí

90 let narození

17. 12. 1919 Kard. Tomáš Špidlík

70 let narození

19. 11. 1939 Martin Svitaň

40 let kněžství

20. 12. 1969 Mons. Vladimír Vyhlídka

KONRÁD & LIBOR

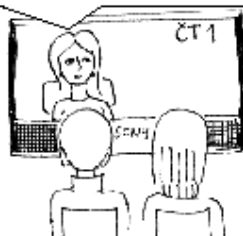
10: Teologický rychlokurz

píše a kreslí Kotěnočkin + Rusakov

Jubilejní
desátý díl !!!

Konrád a Libor, jako ostatně všichni křesťané, mají svůj poklad v nádobě hliněné. A tak není divu, že se jednoho dne nechali svést velmi rafinovaným pokušením...

Kauza plzeňské právnické fakulty nabývá stále větších rozměrů. V rekordně krátkém čase získalo titul JUDr asi 250 studentů.

Představ si, bratře, kdyby bylo něco takového možné i v teologii. Kolik duchovních, frustrovaných z toho, že si v pastorační nestíhají doplnit vzdělání, by bylo rázem šťastných a spokojených...

To je teda fakt, brácho. Co kdybychom se toho ujali my?

Netrvalo dlouho a bratři přešli od slov k činům. S registrací svého večerního teologického rychlokurzu neměli vůbec žádný problém...

Ale jo, pánové, klidně si takovou školu založte! Stejně to tak v Česku už dělají skoro všichni...

Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy České republiky

Odbor akreditace vysokých škol

...a brzo se u nich netrhly dveře.

**Večerní vysoká
teologická rychloškola
K+L**

Tituly: ThLic, ThDr, SSLic, SLLic,
ICLic, ICDr

Licenciát: 3 měsíce

Doktorát: 1 rok

Netlačte se,
na všechny
se dostane!

Studium, včetně rigorózních zkoušek a obhajob závěrečných prací, opravdu náročné nebylo...

Mohli spolu teologicky disputovat sv. Augustin a sv. Bonaventura?

No, úplně jistý si nejsem, ale nežili náhodou každý v jiném století?

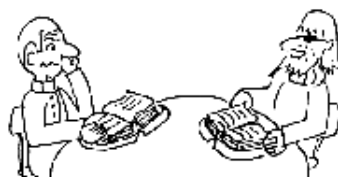
Výborně! Můžete jít obhajovat dizertační práci!

Vaše závěrečná práce z exegeze je vynikající! Její doslovné opsání od slavného italského biblisty Carla Maria Cinzana byla skutečně skvělá volba! Už vám tiskneme diplom.

Jenže co projde na českém ministerstvu školství, nemusí projít u Pána, a tak se v nebi rozhodli oba bratry na jejich pochybení upozornit. Jednou ráno vypadal Konrád před společnou modlitbou dost přepadle.

Co je s tebou, brácho, špatně ses vyspal?

Ty, bratře, já mám takový pocit, že existence naší školy není v souladu s Boží vůlí...

Jak můžeš něco takového říct! Vždyť se do nového ročníku hlásí dalších 150 studentů!

No, já jenom, že se mi ve snu zjevil svatý Tomáš Akvinský a dal mi takových pár facek, jaké jsem ještě v životě nedostal...

...a když odcházel, tak říkal, že dnes v noci přijde navštívit tebe!

THE END

Neboť se nám narodí dítě, bude nám dán syn, na jehož rameni spočine vláda a bude mu dáno jméno: "Divuplný rádce, Božský bohatýr, Otec věčnosti, Vládce pokoje."

Is 9,5

**Alumni Papežské koleje Sv. Jana Nepomuckého Vám přejí
požehnané a milostiplné vánoční svátky.**